

Sroka, Stanisław

Posiedzenie krakowskiej filii Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 31/3-4, 929-930

1986

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZEBRANIE ZAKŁADU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH IHNOIT

Dnia 21 marca 1986 r. odbyło się posiedzenie naukowe, na którym mgr Grzegorz Karczmarz wygłosił referat pt.: *Materiały rękopiśmienne do działalności Romualda Hubego w zakresie wydawania źródeł historyczno-prawnych*. Referent podkreślił, że materiałem, na którym oparł tekst swego wystąpienia, były źródła archiwalne, przechowywane w Bibliotece Jagiellońskiej i w Bibliotece PAN w Krakowie — w szczególności Korespondencja Romualda Hubego z Antonim Zygmuntem Helclem. G. Karczmarz przedstawił sylwetki naukowe obydwu, wyżej wymienionych, XIX-wiecznych historyków prawa. Charakteryzując działalność Romualda Hubego autor stwierdził, że był on w latach 1825—1832 wykładowcą historii prawa na Uniwersytecie Warszawskim, a w latach 1841—1845 na Uniwersytecie w Petersburgu. Podkreślił również jego zasługi jako prezesa Komisji Kodyfikacyjnej Królestwa Polskiego i współautora *Kodeksu Kar Głównych i Poprawczych*, wprowadzonego do Królestwa na miejsce kodeksu karnego z r. 1818. Referent wspominał również, że w latach 1828—1831 Hube był współwydawcą pierwszego specjalistycznego czasopisma, poświęconego tematyce prawnej, pt. „Themis Polska”.

Przechodząc do omówienia działalności naukowej Helcla autor referatu relacjonował, że w latach 1835—1836 był on wydawcą „Kwartalnika Naukowego”, poświęconego filozofii, prawu, historii i historii literatury. Podkreślił również, że uczyony ten dał początek historyczno-prawnej szkole krakowskiej. Za największe dzieło Helcla autor uznał *Historyczno-krytyczny wywód tak zwanego wiślickiego prawodawstwa Kazimierza Wielkiego*. Największą natomiast jego zasługą było zainicjowanie wydawania w 1856 r. *Starodawnych prawa polskiego pomników*, w których zamieszczone zostały pomniki prawa mazowieckiego i kanonicznego. W dalszej części wystąpienia referent szczegółowo omówił korespondencję pomiędzy wymienionymi wyżej uczonymi, która trwała w latach 1832—1857.

Po wygłoszeniu referatu rozwinęła się dyskusja, w której zabrali głos: prof. Irena Stasiewicz-Jasiukowa oraz doc.doc.: Jerzy Rózewicz, Karolina Targosz, Irena Łossowska i Małgorzata Terlecka. Dyskutancki zauważyli, że referent przedstawił w swoim wystąpieniu znacznie szerszy zakres zagadnień niż to wynikałoby z tytułu referatu. Dyskusja skoncentrowała się w zasadzie na dwóch grupach zagadnień: po pierwsze — zastanawiano się m.in. nad znaczeniem korespondencji R. Hubego z A. Helclem jako źródłem informacji poszerzającej zasób wiedzy o ich naukowej działalności; po drugie — sugerowano autorowi referatu dalszy kierunek i zakres jego badań. Stwierdzono, że działalność naukowa A. Helcla została już dosyć dobrze opracowana. Mało znana jest natomiast, zdaniem dyskutantów, działalność naukowa R. Hubego i korespondencja z A. Helclem. W związku z tym istnieje potrzeba kontynuowania rozpoczętych badań w zakresie wzajemnych kontaktów naukowych obydwu uczonych.

Adam Matuszewski |
(Warszawa)

POSIEDZENIE KRAKOWSKIEJ FILII INSTYTUTU HISTORII NAUKI, OŚWIATY I TECHNIKI PAN

Dnia 14 IV 1986 r. odbyło się w Krakowie zebranie, na którym doc. Zofia Klawe wygłosiła referat pt. *Dzieje reformy studiów medycznych na przełomie XVIII i XIX w.*

Od średniowiecza aż do XVIII w. w całej Europie, z nielicznymi wyjątkami, uczono medycyny metodą scholastyczną. Zmiany zapoczątkował neohipokratyzm, postulujący w miejsce jałowych dysput obserwacje szpitalne i dostosowanie wie-

dzy do przypadku choroby, a nie odwrotnie. Z pomocą przyszedł oświeceniowy utylitaryzm i nowa gałąź wiedzy medycznej — higiena. Na tym gruncie powstały projekty reform postulujące przede wszystkim nauczanie przy łożku chorego, tzn. tworzenie klinik uniwersyteckich, przed czym skostniałe fakultety długo się broniły. Ponadto projekty obejmowały tworzenie katedr historii przyrody naturalnej i włączenie chirurgii do nauk uniwersyteckich. Przykładami ewolucyjnego wprowadzania tych zmian były uniwersytety niemieckie i austriackie. Inną metodą przemian była droga rewolucyjna, tzn. miała nastąpić od razu pełna zmiana systemu studiowania, czego przykładem stała się porewolucyjna Francja. W tym wypadku decydującym czynnikiem było odkrycie znaczenia środowiska i jego wpływu na zdrowie chorego, z czego wynikał postulat ścisłego łączenia wiedzy teoretycznej z praktyką lekarską. Tworzenie całościowych programów nauczania, dostarczenie szerokiej wiedzy przyrodniczej i przyswajanie wiedzy medycznej przy pomocy zmysłów były podstawowymi elementami rewolucyjnych przemian na medycznych fakultetach XVIII-wiecznej Europy.

Atmosfera zmian nie ominęła też polskich uniwersytetów; pierwszą reformę, tzw. kołłątajowską, studiów medycznych przeprowadzono w roku 1780 we Wszehnicy Jagiellońskiej. Była to zmiana radykalna, której podstawę stanowiło wprowadzenie nauk klinicznych, chirurgii i nauk przyrodniczych, czemu sprzyjało połączenie kolegów medycznego i fizycznego w 1783 r. Drugą reformę na Uniwersytecie Jagiellońskim przeprowadzili w 1802 r. Austriacy w ramach germanizacji i obsadzania katedr profesorami austriackimi, ale zarazem z pełną realizacją założeń reformy. Po roku 1810, w okresie Księstwa Warszawskiego, UJ przeszedł dalszą, pełną reformę, już całkowicie polską. Innym ośrodkiem reformy w końcu XVIII w. było Wilno, ale tam brakowało polskich wykładowców i zmiany następowały powoli w miarę obsadzania katedr, tak, że właściwa reforma nastąpiła dopiero w XIX w. i polegała przede wszystkim na organizacji klinik i zintensyfikowaniu nauczania klinicznego. O utylitarystycznym charakterze reformy wileńskiej świadczyło też otwarcie katedr weterynarii oraz higieny. Najwolniej reforma postępowała w Warszawie, na co wpłynął brak kliniki, którą otwarto dopiero w r. 1817. Różnice między polską a zachodnioeuropejską reformą — to m.in. zbyt długie utrzymywanie się na polskich uniwersytetach tendencji anatomopatologicznych i używanie łaciny jako języka wykładowego, co znacznie opóźniło wprowadzenie polskiej terminologii medycznej. Ówczesne warunki polityczne Polski spowodowały, że mimo wczesnego wprowadzenia reformy rzeczywiste zmiany nastąpiły w XIX w. nieco później.

W dyskusji dr Zdzisław Gajda (AM Kraków) przypomniał, że mimo postulatów włączenia chirurgii do studiów medycznych długo jeszcze traktowano ją osobno i równoległe; ponadto stwierdził, że powszechne w Polsce stosowanie łaciny w nauczaniu stwarzało możliwość porozumiewania się lekarzy. Prof. Stanisław Brzozowski scharakteryzował sytuację studiów medycznych we Lwowie w omawianym okresie, jak również podkreślił rolę dysertacji łacińskich jako manifestacji wobec języka zaborców. Mgr Grzegorz Chomiccki (AM Kraków) naświetlił atmosferę poprzedzającą całą reformę w Polsce — stworzoną m.in. przez prasę — zwłaszcza w „Monitorze” stanisławowskim. Dr Helena Rokowa (AM Wrocław) poruszyła problem dydaktycznego wykorzystania szpitali.

Stanisław Sroka
(Kraków)